O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI
PSIXOLOGIYA VA IJTIMOIY-
SIYOSIY FANLAR FAKULTETI

Ro'yxatga olindi: №БД-60310100 2024 yil "10" 03		**"TASDIQLAYMAN"** SamDU rektori: R.I.Xalmuradov 2024 yil " "

Davlat boshqaruvi
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	300 000 – Ijtimoiyfanlar, jurnalistikavaaxborot
Ta'lim sohasi:	310 000 - Ijtimoiyvaxulqatvorgamansubfanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60310100- Siyosatshunoslik

Mazkur fan dasturi xalqaro tan olingan reytinglarda birinchi 300 talik ro'yxatga kiruvchi **George Washington University, Washington D.C., 32 (75.8)**ta'lim dasturi asosida tayyorlandi.
https://gspm.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs5061/files/downloads/PMGT%206401.010%20Fundamentals%20of%20Political%20Mgt%20-%20Cornfield.pdf

Samarqand – 2024

Fan/modul kodi DAB1310	O'quv yili 2025-2026	Semestr 3-4	ECTS – Kreditlar 10	
Fan/modul turi Majburiy fan	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4 soat	
1.	Fan nomi	Auditoria mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami:
	Davlat boshqaruvi	130	170	300
	II Fanning maqsadi (FM)			
2	**Fanni o'qitishdan maqsad** –talabalarning davlat boshqaruvi sohasidagi ilmiy-nazariy bilim va ko'nikmalarini oshirish, siyosiy jarayonlarni to'g'ri baholash, tahlil qilish va rivojlantirish bo'yicha bilimlarga ega bo'lish, davlat boshqaruviga xos asosiy tushunchalar, kategoriyalarni, boshqaruvning zamonaviy siyosiy texnologiyalari va tamoyillarini o'rgatish hamda ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat. **Fanning vazifasi** - davlat boshqaruvi tizimi va jarayonlariga xos nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish, davlat boshqaruvi shakllari, rivojlanish xususiyatlarining mazmun-mohiyatini bilish, davlat hokimiyati va boshqaruv organlari faoliyati, davlat xizmati va xizmatchisini tayyorlash borasida talabada shaxsiy munosabatni shakllantirish orqali siyosiy madaniyatini oshirish.			

	Fan mazmuni
	II. Asosiynazariyqism (ma'ruzamashg'ulotlari)
	II.IFantarkibigaquyidagimavzularkiradi:
	3-semistr Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M) (26)
M1	**Davlat boshqaruviasoslarifaniga kirish** Davlat boshqaruviga kirish: ta'rifi va qo'llash doirasi. Davlat idoralarini boshqarish, siyosatni shakllantirish va amalga oshirish hamda hukumat faoliyatini tahlil qilish. Davlat boshqaruvidagi asosiy tushunchalar. Boshqaruv tamoyillari:byurokratiya va ierarxik tashkilot; meritokratiya va professionallik; samaradorlik, samaradorlik va javobgarlik.Davlat boshqaruvining funksiyalari.
M2	**Zamonaviy siyosat muammolari** Siyosiy qutblashuv: jamiyatlar ichida mafkuraviy bo'linishlarning kuchayishi. Populizm: populist yetakchilar va harakatlarning yuksalishi; Iqtisodiy tengsizlik; Iqlim o'zgarishi: atrof-muhitning buzilishi va global isish; Migratsiya va qochqinlar; Texnologik buzilish: Sun'iy intellekt (AI), avtomatlashtirish va raqamli transformatsiyaning ta'siri; Global salomatlik pandemiyasi; Inson huquqlari; Xavfsizlik va terrorizm; Korrupsiya va boshqaruv.
M3	**Davlat boshqaruvi va boshqaruvidagi zamonaviy tendensiyalar** Raqamli transformatsiya va elektron boshqaruv. Birgalikda boshqaruv va tarmoq yondashuvlari. Ish faoliyatini boshqarish va natijalarga asoslangan javobgarlik. Axloqiy yetakchilik va boshqaruv. Inklyuziv va sezgir davlat xizmatlarini yetkazib berish. Ekologik barqarorlik va yashil boshqaruv. Inqirozni boshqarish va chidamlilikni rejalashtirish.
M4	**Ilk va o'rta asrlar islom siyosiy tafakkuri** Islom siyosiy tafakkurining asoslari: Qur'on va Hadislar. Xalifalik tushunchasi: ilk islom tafakkurida evolyutsiya va talqinlar. Boshqaruvning huquqiy va axloqiy o'lchovlari: shariat va siyosiy hokimiyat. Forobiy, Ibn Sino va Ibn Xaldun siyosiy qarashlari. Islom siyosiy falsafasi. Islom va G'arb siyosiy tafakkurining qiyosiy tahlili: boshqaruv modellari va madaniy ta'sirlar.
M5	**Antik davrdan Uyg'onish davrigacha bo'lgan g'arb siyosiy tafakkuri** Yunon siyosiy falsafasi: Aflotun, Aristotel va g'arb tafakkurining asoslari. Rim respublikachiligi va siyosiy institutlar evolyutsiyasi. O'rta asrlar xristian siyosiy nazariyasi: Avgustin va Akvinskiy. Uyg'onish davri gumanizmi va siyosiy tafakkuri: Makiavelli va boshqalar. Ma'rifatparvarlik ideallari va zamonaviy siyosiy nazariyaning tug'ilishi. Liberalizm, konservatizm va ijtimoiy shartnoma nazariyasi: Russo, Lokk va Gobbs.
M6	**Zamonaviy va postmodern G'arb siyosiy tafakkuri** Zamonaviy siyosat nazariyasining ma'rifiy ildizlari: ratsionalizm, liberalizm va ijtimoiy shartnoma. Sanoatlashtirish va siyosiy mafkuralar: marksizm, sotsializm va kapitalizmning tanqidi. Liberal demokratiya va uning muammolari: Milldan Roulsgacha. Zamonaviy siyosatda konservatizm: Berk an'analari va zamonaviy variantlar. Zamonaviy G'arb tafakkurida gender siyosati. Millatchilik, imperializm va dekolonizatsiya: zamonaviy siyosiy tafakkurga ta'siri. Zamonaviylikning postmodern tanqidlari: Fuko, Derrida vadekonstruksiya
M7	**Ijtimoiy nazariyalar** Klassik ijtimoiy nazariya: asoslar va asosiy mutafakkirlar. MaksVeber va Emil Dyurkgeymning hissalari. Ularning ijtimoiy tuzilish, kapitalizm, byurokratiya va ijtimoiy integratsiya haqidagi nazariyalari.Strukturaviy funksionalizm: Talkott Parsons. Konflikt nazariyasi kuch dinamikasi, tengsizlik va ijtimoiy o'zgarishlar.
M8	**Davlat nazariyalari va tarixi** Davlatning kelib chiqishi: Qadimgi sivilizatsiyalardan feodalizmgacha. Mesopotamiya, Misr, Gretsiya va Rimda ilk davlatlarning rivojlanishi.O'rta asrlar Yevropava feodal

M9	ijtimoiy tuzilmalarida davlatchilik evolyutsiyasi. Davlat shakllanishi nazariyalari: Gobbs, Lokk va ijtimoiy shartnoma nazariyasi. Gobbsning Leviafan va Lokkning hukumat haqidagi ikkita risolasi. Liberalizm va minimal davlat: Adam Smitdan Jon Styuart Mill. Qiyosiy davlat tuzilmalari: federalizm, unitarizm va devolyutsiya.
	Demokratiya, fuqarolik ishtiroki va yetakchilik Demokratiya asoslari: tarixiy evolyutsiya va asosiy tamoyillar. Demokratik institutlar va boshqaruv: rollar, mas'uliyat va javobgarlik. Fuqarolik ishtiroki va faol fuqarolik: ishtirok etish strategiyalari. Demokratik tizimlarda yetakchilik: sifatlar, muammolar va ta'sir. Saylovlar va siyosiy ishtirok: ovoz berish huquqlari va saylov tizimlari. Inqiroz sharoitida demokratik yetakchilik: qiyinchiliklar va chidamlilik strategiyalari. Demokratiyaning global istiqbollari: qiyosiy tahlil va amaliy tadqiqotlar.
M10	**Konstitutsiyaviy qonun** Konstitutsiyaviy huquq asoslari: tarixiy kelib chiqishi va rivojlanishi. Konstitutsiyaviy talqin: usullar, nazariyalar va sud ekspertizasi. Hokimiyatlarning bo'linishi: konstitutsiyaviy boshqaruvdagi nazorat va muvozanatlar. Asosiy huquq va erkinliklar: talqin qilish va qo'llash. Konstitutsiyaviy tuzumlarda hokimiyat taqsimoti. Konstitutsiyaviy tuzatishlar: jarayonlar, muammolar va ta'sir.
M11	**Davlat boshqaruvida suv siyosati** Suv siyosati: muammolar va asoslar. Suvni boshqarish: hukumat va manfaatdor tomonlarning roli. Suv taqsimoti: huquqiy va axloqiy mulohazalar. Suv sifatini boshqarish: qoidalar va atrof-muhitga ta'siri. Suv resurslarini integratsiyalashgan boshqarish: Barqarorlik strategiyalari. Shahar suv siyosati: infratuzilma, foydalanish imkoniyati va chidamlilik. Xalqaro suv diplomatiyasi: transchegaraviy muammolar va hamkorlik.
M12	**Davlat boshqaruvida konflikt va nizolarni tartibga solish** Ichki, mintaqaviy va xalqaro mojarolarni, shuningdek ularni boshqarish yoki hal qilish mexanizmlari. Nizolarning ichki va tashqi manbalari o'rtasidagi bog'liqlik, mojarolarni hal qilish konsepsiyalarining bahsli tabiati, tinchlik o'rnatish.
M13	**Xalqaro va mintaqaviy tashkilotlar** Nazariyalar, institutsional tuzilmalar, siyosiy jarayonlar, xalqaro va mintaqaviy tashkilotlarning jahon siyosatining keng kontekstidagi roli va ta'siri. Birlashgan Millatlar Tashkiloti va uning ixtisoslashgan agentliklari. Mintaqaviy integratsiya: Yevropa Ittifoqi, ASEAN va Merkosur. Global boshqaruv muammolari: iqlim o'zgarishi, xavfsizlik va iqtisodiy hamkorlik
	4-Semistr Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M) (38)

M1	**Trans milliy siyosat** An'anaviy hukumatlararo doiradan tashqarida global boshqaruv. Zamonaviy global siyosatni shakllantirishda nodavlat ishtirokchilarning (ijtimoiy harakatlar, NNTlar, global ommaviy axborot vositalari, transmilliy korporatsiyalar) va transmilliy siyosatning tobora ko'zga ko'rinadigan roli. Hozirgi globallashuv jarayoni global fuqarolik jamiyatini vujudga keltirishi.
M2	**Siyosat va hukumat: Amerika Qo'shma Shtatlari** Amerika siyosatining asoslari: Konstitutsiya, federalizm va demokratiya. Siyosiy institutlar: Prezidentlik, Kongress va sud hokimiyati. Saylovlar va siyosiy partiyalar: tashviqotlar, ovoz berish xulq-atvori va saylov tizimlari. AQShdagi davlat siyosati: jarayonlar, munozaralar va amalga oshirish. Amerika federalizmi: davlat vakolatlari, hukumatlararo munosabatlar va siyosatning oqibatlari.
M3	**Yevropa siyosati** Yevropa siyosatiga kirish: institutlar, integratsiya va boshqaruv. Yevropa Ittifoqi: tarix, institutlar va qaror qabul qilish jarayonlari. Yevropa siyosiy partiyalari va saylovlari: dinamika va saylov tizimlari. Yevropa iqtisodiy boshqaruvi: yevrozona, pul-kredit siyosati va fiskal muvofiqlashtirish. Yevropa ijtimoiy siyosati: farovonlik davlatlari, migratsiya va ijtimoiy hamjihatlik. Yevropa xavfsizlik va mudofa asiyosati. Breksit va uning oqibatlari: muzokaralar, Yevropaning ta'siri va kelajagi.
M4	**Siyosiy taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar** Siyosiy modernizatsiya: nazariyalar va tarixiy istiqbollar. Demokratlashtirish jarayonlari: o'tish, konsolidatsiya va muammolar. Ijtimoiy harakatlar va siyosiy o'zgarishlar: fuqarolik jamiyatining o'rni. Globallashuv va siyosiy integratsiya: davlat suverenitetiga ta'siri. Texnologiya va siyosiy o'zgarishlar: raqamli faollik va kibersiyosat.
M5	**Mintaqaviy va mahalliy boshqaruv** Markazsizlashtirish va hokimiyatni o'zgartirish: boshqaruv modellari va siyosatning oqibatlari. Hududiy rejalashtirish va infratuzilmani rivojlantirish: Barqarorlik va barqarorlik. Hukumatlararo aloqalar: hukumat darajalari orasidagi muvofiqlashtirish va hamkorlik. Qiyosiy mintaqaviy va mahalliy boshqaruv: misollar va ilg'or tajribalar.
M6	**Qiyosiy davlat boshqaruvi** Siyosiy tizimlar va ularning ma'muriy tizimlarda namoyon bo'lishiga e'tibor qaratgan holda rivojlangan va rivojlanmagan mamlakatlarning hukumat, ma'muriy va siyosiy tizimlari. Taqqoslash va qarama-qarshi qo'yish masalalari va dunyo bo'ylab tanlangan mamlakatlarda davlat boshqaruvi tizimlari uchun markaziy ahamiyatga ega.

	Zamonaviy jamiyatlarda boshqaruv, jumladan, ma'muriy islohotlar, xususiylashtirish, "vakolatlarni kengaytirish". Davlat sektori
M7	**O'zbekistondagi davlat boshqaruvi** Davlat xizmati. Davlat xizmatchilarining tarkibi, lavozimlari va sinflari masalalari. Davlat xizmatini isloh qilish. Xizmatga qabul qilish, mansabni oshirish bo'yicha malakaviy imtihonlarni o'tkazish tartibi va davlat xizmatchilarining moddiy, tashkiliy, huquqiy va mehnat kafolatlari masalalari. Davlat organlari va tashkilotlarining davlat kadrlar siyosati
M8	**Davlat siyosatining siyosiy va agentlik boshqaruvi jihatlari** Siyosatni ishlab chiqish jarayonida ishtirok etuvchi turli tashkiliy va siyosiy omillar. Turli xil nazariy asoslar va bir nechta fanlardan empirik ilmiy ishlar va amaliy tadqiqotlar. Muammolarni tahlil qilish va hal qilish uchun tashkiliy, kommunikativ va nazorat qilish usullari va tegishli asosiy vakolatlar.
M9	**Davlat siyosati va huquqiy asos** Siyosatni shakllantirish va siyosatni amalga oshirishning huquqiy asoslari. Davlat siyosatini ishlab chiqish jarayonining turli jihatlarig aoid huquqiy materiallar. Bir tomondan, qonun ijodkorligi organlari o'rtasidagi munosabatlar va ularning siyosatni ishlab chiquvchi sub'ektlar bilan munosabatlari. Ushbu munosabatlarni o'rganish uchun maxsus amaliy tadqiqotlar.
M10	**Notijorat sektori: shakllanishi, yetakchiligi va boshqaruvi** Notijorat sektorining iqtisodiy, ijtimoiy va huquqiy asoslari. Nodavlat notijorat tashkilotlarining davlat va xususiy sektor bilan bog'lanish usullari, notijorat sektorining xilma-xilligi va ko'lami, notijorat tashkilotlar tomonidan bajariladigan funksiyalarga va turli jamiyatlarda amalga oshiriladigan jamoat harakatlarinin gturli shakllari
M11	**Inson resurslari va xodimlarni boshqarish** Inson resurslarini boshqarish asoslari: tamoyillar va amaliyotlar. Ishga qabul qilish va tanlash: iste'dodlarni jalb qilish va saqlab qolish strategiyalari. Xodimlarni o'qitish va rivojlantirish: ko'nikmalar va ish faoliyatini oshirish. Ish faoliyatini boshqarish va baholash: Motivatsiya va javobgarlik vositalari. Kompensatsiya va imtiyozlar ma'muriyati: adolat va raqobatbardoshlikni ta'minlash. Xodimlar bilan munosabatlar va nizolarni hal qilish: ijobiy ish muhitini targ'ib qilish. Inson resurslarini strategik rejalashtirish: HR amaliyotini tashkiliy maqsadlarg amoslashtirish
M12	**Tashkilot va boshqaruv** Tashkilot va boshqaruv asoslari: nazariyalar va tamoyillar. Strategik boshqaruv: rejalashtirish, amalga oshirish va raqobatdosh ustunlik. Tashkiliy tuzilma va dizayn: samarali asoslarni yaratish. Yetakchilik va jamoa dinamikasi: yuqori samarali jamoalarni shakllantirish. O'zgarishlarni boshqarish: tashkilotg amoslashish strategiyalari. Tashkilot madaniyati va axloqi: qadriyatlar va xulq-atvorni shakllantirish
M13	**Davlat siyosati** Davlat siyosati tahlili. Siyosatni shakllantirish v aamalga oshirish: jarayonlar va muammolar. Siyosatni baholash va ta'sirni baholash: usullar va uslublar. Qiyosiy davlat siyosati: millatlararo istiqbollar. Siyosatni himoya qilish va manfaatdor tomonlarni jalb qilish: qaror qabul qilishga ta'sir qilish. Siyosat yo'nalishlari: Sog'liqni saqlash, ta'lim, atrof-muhit va boshqalarga e'tibor qaratish. Davlat siyosatida yuzaga kelayotgan muammolar: texnologiya, globallashuv va barqarorlik
M14	**Davlat byudjeti** Byudjetni shakllantirish: usullar, yondashuvlar va texnikalar. Byudjet ijrosi va moliyaviy boshqaruv: monitoring va nazorat. Samaradorlikka asoslangan byudjetlashtirish: moliyalashtirishni natijalar bilan bog'lash. Byudjet tahlili va fiskal siyosat: iqtisodiy oqibatlari. Davlat idoralari uchun byudjetlashtirish: muammolar va ilg'or tajribalar. Davlat byudjetini tuzishda etika va shaffoflik: hisobdorlik va fuqarolarning ishtiroki
M15	**Boshqaruv etikasi va nazorat** Ma'muriy etikaning asoslari: nazariy asoslar va tamoyillar. Davlat boshqaruvida axloqiy qarorlar qabul qilish: modellar va misollar. Xulq-atvor kodekslari va professional standartlar: amalga oshirish va qo'llash. Ichki nazorat va risklarni boshqarish: Hisobdorlik va oshkoralikni ta'minlash. Axloqiy tayyorgarlik va kasbiy rivojlanish: axloqiy kompetentsiyani shakllantirish. Qiyosiy ma'muriy etika: xalqaro istiqbollar va ilg'or tajribalar. O'zbekistonda davlat boshqaruvini modernizatsiya qilish samaradorlik, oshkoralik va fuqarolarga yo'naltirilgan xizmatlarni oshirishga qaratilgan kompleks o'zgarishlar.
M16	**O'zbekiston respublikasida davlat xizmatining tashkiliy-huquqiy asoslari va asosiy printsiplari.** Davlat xizmatining huquqiy asoslari. Davlat xizmatining asosiy printsiplari. Davlat-xizmat munosabatlari. Davlat xizmatini boshqarish tizimi
M17	**Davlat xizmatida rahbar kadrlarni tanlash, malakasini oshirish va davlat xizmatchilari-zaxirasini shakllantirish.** Davlat xizmatida rahbar kadrlarni tanlashning huquqiy asoslari. Davlat xizmati tizimida rahbar kadrlarni malakasini oshirish. Davlat xizmatchilari zaxirasini shakllantirish. Xorijiy mamlakatlarda davlat xizmatchilarini tanlash va ularning zaxirasini shakllantirish. Davlat

	xizmatida imtiyozlar va ijtimoiy himoyaning umumiy jihatlari. Ayrim davlat xizmatchilari ijtimoiy himoyasining huquqiy tartibga solinishi. Davlat xizmatchilari va ular oila a'zolarining ijtimoiy ta'minoti. Davlat xizmatlarini ko'rsatish mexanizmlari. Davlat xizmatlarini ko'rsatish tushunchasi va turlari. O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatlarini ko'rsatish tizimi. Davlat xizmatlarini ko'rsatishda xorijiy tajriba.
M18	**O'zbekistonda davlat boshqaruvini modernizatsiyalash** Davlat boshqaruvi tizimlarining tarixiy evolyutsiyasi. Asosiy muammolar va islohotlar. Davlat tuzilmasi va institutsional asoslari. Boshqaruv organlarining majburiyatlari (markaziy, mintaqaviy, mahalliy). Huquqiy va tartibga soluvchi islohotlar. Raqamli transformatsiya va elektron boshqaruv. Davlat xizmatlarini ko'rsatishda raqamli texnologiyalarni joriy etish.Shaffoflik va samaradorlik uchun elektron boshqaruv platformalarini ishlab chiqish. Davlat xizmatchilarini tanlash, tayyorlash va malakasini oshirish borasidagi islohotlar. Sog'liqni saqlash, ta'lim va ijtimoiy ta'minot kabi sohalarda davlat xizmatlarini yaxshilash.
M19	**O'zbekistonda davlat boshqaruvining istiqbolli yo'nalishlari** Raqamli transformatsiya va elektron hukumat tashabbuslari. Elektron boshqaruv platformalarini joriy etish. Byurokratik tartib-qoidalarni soddalashtirish va ma'muriy to'siqlarni kamaytirish. Malaka oshirish dasturlari orqali davlat xizmatchilarining salohiyati va kasbiy mahoratini oshirish.Mintaqaviy ehtiyojlarni qondirish va mahalliy iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish uchun mahalliy hokimiyat organlari vakolatlarini kengaytirish.Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni mustahkamlash.Innovatsiya va barqarorlik. Davlat boshqaruvida innovatsiyalarni rag'batlantirish. Barqaror rivojlanish maqsadlarini ilgari surish.Jamoatchilikni jalb qilish va hisobdorlik madaniyatini rivojlantirish. Marginal guruhlar ehtiyojlarini qondiradigan inklyuziv siyosat
	III. Mashg'ulotlar shakli: Seminar mashg'uloti 3-semestr.Davlat boshqaruvi III. (26)
S1	Davlat boshqaruviga kirish
S2	Zamonaviy siyosat muammolari
S3	Davlat boshqaruvi va boshqaruvidagi zamonaviy tendensiyalar
S4	Ilk va o'rta asrlar islom siyosiy tafakkuri
S5	Antik davrdan Uyg'onish davrigacha bo'lgan g'arb siyosiy tafakkuri
S6	Zamonaviy va postmodern G'arb siyosiy tafakkuri
S7	Ijtimoiy nazariyalar
S8	Davlat nazariyalari va tarixi
S9	Demokratiya, fuqarolik ishtiroki va yetakchilik
S10	Davlat boshqaruvida sun'iy intellekt
S11	Davlat boshqaruvida suv siyosati
S12	Davlat boshqaruvida nizolarni tartibga solish
S13	Xalqaro va mintaqaviy tashkilotlar
	4-semestr. Davlat boshqaruvi IV.(40)
S1	Transmilliy siyosat
S2	Siyosat va hukumat: Amerika Qo'shma Shtatlaritajribasi
S3	Yevropa ittifoqi ichki va tashqi siyosati
S4	Siyosiy taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar
S5	Mintaqaviy va mahalliy boshqaruv
S6	Qiyosiy davlat boshqaruvi
S7	O'zbekistondagi davlat boshqaruvining xususiyatlari
S8	Davlat siyosatining siyosiy va agentlik boshqaruvi jihatlari
S9	Davlat siyosati va huquqiy asos
S10	Nodavlat va notijorat sektori: shakllanishi, yetakchiligi va boshqaruvi
S11	Inson resurslari va xodimlarni boshqarish
S12	Tashkilot va boshqaruv
S13	Davlat siyosati
S14	Davlat byudjeti
S15	Boshqaruv etikasi va nazorat
S16	O'zbekistonda davlat boshqaruvi: tarixiy tajriba
S17	O'zbekistonda davlat boshqaruvi modernizatsiyalashining davrlari
S18	O'zbekiston respublikasida davlat xizmatining tashkiliy-huquqiy asoslari va asosiy printsiplari
S19	Davlat xizmatida rahbar kadrlarni tanlash, malakasini oshirish va davlat xizmatchilari zaxirasini shakllantirish
S20	Davlat xizmatining etikasi

Mustaqil ta'limni bajarish bo'yicha talablar:
"Davlat boshqaruvi" fani bo'yicha mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular vamustaqil ishlarning kalendar tematik rejasi

№	Mavzu nomi
1.	Davlat boshqaruviga doir ilmiy konsepsiyalarning rivojlanish bosqichlari.
2.	Davlat boshqaruvining tashkiliy-ma'muriy mexanizmi: modellar va usullar.
3.	Mahalliy boshqaruvning tashkiliy mexanizmlari.
4.	Davlat boshqaruvi 526 samaradorligini baholashning asosiy yondashuvlari.
5.	O'zbekistan Respublikasida "Ma'muriy islohotlar konsepsiyasi"ning mazmun-mohiyati.
6.	Boshqaruv nazariyasiga tizimli va ekonometrik yondashuvlar (T.Parsons, R.Merton, Ch.Barnard, G.Saymon, F.Selznik, A.Etsioni).
7.	Davlat boshqaruvi nazariyalarining fan sifatida rivojlanish bosqichlari (XIX asrning 80-

	yillari, XX asrning 20-50-yillari, XX asrning 50-70-yillari, davlat boshkaruvi nazariyasining zamonaviy bosqichi).
8.	G'arb mamlakatlarida davlat boshqaruvi tizimining qiyosiy tahlili (AQSH, Angliya, Fransiya, Germaniya misolida).
9.	Sharq mamlakatlarida davlat boshqaruvi tizimining o'ziga xos xususiyatlari (Xitoy, Yaponiya, Singapur, O'zbekistan misolida).
10.	AQSHning Chikago universiteti professori L.Uaytning "Davlat boshqaruvi masalalarini o'rganishga kirish" (1926) darsligi mazmuni.
11.	Germaniyada davlat boshqaruvini yangilash — boshqaruv diffuziyasi jarayonlarining xususiyati.
12.	Amerikalik olimlar D.Osborn va T.Geblerlarning "Davlat boshqaruviga yangicha nazar" (1992) asarining mazmun-mohiyati.
13.	Amerikalik olimlar D.Osborn va T.Geblerlarning "yangi tip"dagi davlat boshqaruvining 10 ta prinsipi.
14.	Parlamentarizm taraqqiyotining o'ziga xos bosqichlari.
15.	Mahalliy davlat hokimiyati organlarini tashkil etish tartibi va prinsiplari.
16.	Davlat, jamiyat va boshqaruv fenomenlari evolyutsiyasining qiyosiy tahlili.
17.	Parij universiteti professori M.Dyuverjening "institutlar nazariyasi" konsepsiyasi.
18.	Ma'muriy-ijrotizimining yuqoridan-pastga, pastdan-yuqoriga qarab harakat qilishi (vertikaltizim).
19.	Davlat boshqaruvi subyektlarining qonuniy hokimiyat vakolatlarini ma'muriy tartibda amalga oshirish mexanizmi.
20.	M.Veberning davlat boshqaruvi tizimida "ijtimoiy yondashuv" konsepsiyasi.
21.	Davlat boshqaruvi organlari tizimini strukturalashga o'tish jarayonida chiziqli tizimlash usuli.
22.	Davlat hokimiyati organlarining kollegial va yakkaboshchilik tizimi.
23.	Davlat hokimiyati va boshqaruvida o'zaro tiyib turish va manfaatlar muvozanatining samarali tizimini shakllantirish.
24.	Yaponiyadagi ma'muriy islohotlarning o'ziga xos jihatlari.
25.	Davlat boshqaruvi organlari tizimining funksional, institutsional, personal jihatlari.
26.	XX asrning 80-yillaridan davlat boshqaruvini demokratlashtirishda "zamonaviy tranzitologiya" mazmuni va mohiyati.
27.	G.Almond va S.Verbalar tomonidan "kognitiv yo'naltirilganlik", "affektiv yo'naltirilganlik" va "baholash nuqtai nazaridan yondashish" kabi komponentlarning boshqaruv sohasiga ta'siri.
28.	O'zbekistonda davlat boshqaruvi jarayonlarini demokratlashtirishning asosiy tamoyillari.
29.	Parlamentarizm prinsiplari asosida faoliyat ko'rsatuvchi davlat institutlari.
30.	Yangi davlat boshqaruvi" modelining o'ziga xos xususiyati va amaliyoti.
31.	Elektron hukumat" tizimini takomillashtirish va davlat boshqaruvini avtomatlashtirish jarayonlari.
32.	Ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatining institutsional va tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish.
33.	Davlat boshqaruvi tizimiga strategik rejalashtirishning zamonaviy shakllari, innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalarni joriy etish.
34.	Professional davlat xizmatining samarali tizimini shakllantirish
35.	Fuqarolik jamiyati institutlarining davlat boshqaruvi funksiyalarini amalga oshirishdagi roli va ta'siri.
36.	O'zbekistonda davlat boshqaruvining hozirgi bosqichida uni demokratlashtirish va modernizatsiyalashning asosiy yo'nalishlari.
37.	Davlat boshqaruvi tizimi faoliyati samaradorligini monitoring qilishning Fransiya tajribasi.
38.	Boshqaruvda muayyan funksiyalarni amalga oshirish uchun uchinchi tomon tashkilotlarini jalb qilishning , "autsorsing" va "kontraktingout" amaliyoti.
39.	Rivojlangan G'arb davlatlari amaliyotida davlat boshqaruvi tizimida "tashqi manbalar texnologiyasi"dan foydalanishning siyosiy texnologiyalari
40.	Davlat boshqaruvi jarayonlarida davlat-xususiy sheriklik prinsiplarini rivojlantirish.
41.	Hududiy sektorlararo boshqaruv faoliyatida (ishlarni bajarish,xizmatlar ko'rsatish)da "transfer"-ishlarni tashqi tashkilotlarga o'tkazish va jalb etish (tashqi ijrochi) tizimi.
42.	"Zamonaviy davlat menejmenti"ning asosiy ko'rsatkichlari.
43.	Davlat xizmati uchun kadrlarni tayyorlashning maxsus dasturlari "MRA-Master of Public Administration" va standartlarining mazmuni va mohiyati.
44.	Rivojlangan davlatlarda davlat boshqaruv organlari uchun kadrlarni tanlash uslublari va texnologiyalari.
45.	Davlat boshqaruvi personalini toifaga ajratishda funksiya va vakolatlarni taqsimlash texnologiyalari.
46.	Davlat boshqaruvini tizimlashtirish jarayonida "chiziqli" va "funksional" modellarning mazmun-mohiyati.
47.	Hokimiyat tarmoqlari orasidagi hamkorlik va muvozanatni ta'minlashning subordinatsion va koordinatsion omillari.
48.	Abu Nasr Forobiy boshqaruv tizimida jamiyat va rahbar garmoniyasi haqida..
49.	Yusuf Xos Xojibning boshqaruv va rahbarlikning axloqiy masalalari to'g'risidagi qarashlari.
50.	Nizom-ul-mulkning boshqaruvni tashkil etish va rahbarlik mahorati to'g'risidagi yondashuvlari.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

№	Mavzu nomi
1	Davlat boshqaruvining ta'rifi va doirasi
2	Davlat boshqaruvining tarixiy evolyutsiyasi

3	Davlat boshqaruvi nazariyalari
4	Qiyosiy davlat boshqaruvi
5	Rivojlanayotgan mamlakatlarda davlat boshqaruvi
6	Davlat siyosati va boshqaruvi
7	Byurokratiya va boshqaruv tuzilmasi
8	Ma'muriy huquq va tartibga solish
9	Davlat sektori etikasi va javobgarligi
10	Boshqaruv va samarali boshqaruv
11	Davlat boshqaruvi va xususiy boshqaruv
12	Davlat boshqaruvida qarorlar qabul qilish
13	Jamoat tashkilotlarida yetakchilik
14	Davlat sektorida inson resurslarini boshqarish
15	Davlat boshqaruvida moliyaviy menejment
16	Byudjetlashtirish va davlat moliyasi
17	Davlat sektorida samaradorlikni boshqarish
18	Davlat boshqaruvida axborot texnologiyalari
19	Elektron hukumat va raqamli transformatsiya
20	Davlat-xususiy sheriklik (DXSh)
21	Inqirozni boshqarish va favqulodda vaziyatlarda harakat qilish
22	Siyosatni tahlil qilish va baholash
23	Davlat sektorini isloh qilish va modernizatsiya qilish
24	Davlat boshqaruvida etika
25	Korruptsiya va korrupsiyaga qarshi kurash choralari
26	Davlat xizmatida xilma-xillik va inklyuzivlik
27	Ijtimoiy tenglik va ijtimoiy adolat
28	Barqaror rivojlanish va ekologik siyosat
29	Shahar boshqaruvi va rejalashtirish
30	Qishloq taraqqiyoti va agrar siyosat
31	Sog'liqni saqlash ma'muriyati va siyosati
32	Ta'lim siyosati va boshqaruvi
33	Ijtimoiy ta'minot siyosati va dasturlari
34	Xalqaro munosabatlar va davlat boshqaruvi
35	Globallashuv va uning davlat boshqaruviga ta'siri
36	Xalq diplomatiyasi va tashqi siyosat
37	Jamoat xavfsizligi va milliy xavfsizlik
38	Tartibga solish siyosati va boshqaruvi
39	Jamoatchilik fikri va siyosatini ishlab chiqish
40	Qonunchilik munosabatlari va ijroiya hokimiyati
41	Davlat sektori innovatsiyalari va ijodkorligi
42	Ma'muriy rahbarlik uslublari
43	Davlat xizmatini rag'batlantirish
44	Davlat boshqaruvi nazariyotchilari va mutafakkirlari
45	Inqirozli vaziyatlarda davlat boshqaruvi
46	Davlat boshqaruvidagi axloq muammolari
47	Davlat xizmatlarini ko'rsatish modellari
48	Jamoat tashkilotlarida o'zgarishlarni boshqarish
49	Davlat boshqaruvining huquqiy jihatlari
50	Axloq kodeksi va xulq-atvor standartlari
51	Shaffoflik va javobgarlik mexanizmlari
52	Ma'muriy islohotlar va innovatsiyalar
53	Davlat sektori faoliyatini baholash
54	Davlat siyosatida manfaatdor tomonlarning ishtiroki
55	Hukumatlararo munosabatlar
56	Davlat xaridlari va shartnomalarni boshqarish
57	Davlat xizmatlarida texnologiyalarni qo'llash
58	Davlat boshqaruvi va notijorat tashkilotlari
59	Tabiiy ofatlarni boshqarish va tayyorgarlik
60	Davlat sog'liqni saqlash boshqarmasi
61	Transport va infratuzilma siyosati
62	Energetika siyosati va boshqaruvi
63	Madaniy siyosat va merosni boshqarish
64	Uy-joy va shaharsozlik siyosati
65	Davlat boshqaruvida gender va xilma-xillik muammolari
66	OAV bilan aloqalar va jamoatchilik axboroti
67	Axloqiy ta'lim va tarbiya dasturlari
68	Davlat sektori loyihalarini boshqarish
69	Jamoat tashkilotlarida nizolarni hal qilish
70	Davlat boshqaruvidagi kelajak tendentsiyalari

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

"Davlat bohqaruvi"fani bo'yicha mustaqil ta'lim mavzulari uning mazmunini yoritish maqsadida tanlangan va talabada shu haqida bilim ko'nikmasini shakllantirish nazarda tutilgan. siyosiy madaniyat, mafkura va antropologiyaning mazmuni, mohiyati, tasnifini, uning rivojlanishi, nazariyalari bir-biri bilan bog'liq jihatlar to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi; siyosiy madaniyatning xulq-atvor jihati: shakllari va stereotiplar, siyosiy mafkura hokimiyat munosabatlarini aks ettiruvchi omil ekanligini, liberalizm va neoliberalizm, konservatizm va neokonservatizm, sotsial demokratiyaga doir xususiyatlarni bilishi va ulardan foydalana olishi; rivojlangan mamlakatlar siyosiy madaniyati, mafkurasini siyosiy tahlil qila oladi, hokimiyat va davlatning kelib chiqishi, antropologiyasi haqidagi bilimlar asosida mushohada yurita olish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.Ushbu mavzu haqida keyingi tadqiqotlar olib borgan ekspeditsiya faoliyati ham keng ma'lumotlar berib ular haqida ham o'quvchilar bilim ko'nikmasiga ega bo'ladi. Shu mazmunda MT da nazarda tutilgan mavzular haqida talabalar ish olib borishadi. Barcha keltirilgan mavzularni har biri to'g'risida talabalar qay tarzda o'zlashtirish, bilim ko'nikmasiga ega bo'lish mexanizmi fanning sillabusida ochib beriladi.

3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - **"Davlat bohqaruvi"** fanidan talabalar, ushbu davrda tarixiy tadqiqotlar ko'lami, davrning o'z dolzarb muammosini tadqiqotlarning metodologik asoslari haqida ***tasavvur va bilimga ega bo'lishi;*** - Talaba **"Davlat bohqaruvi"** fanining alohida fan sifatida mavqyeiga ega bo'lishi, o'rganilayotgan davr va bugungi kun tarix fanining dolzarb muammolarini to'g'ri talqin qilish ***ko'nikmalariga ega bo'lishikerak.*** - Talaba o'zlashtirayotgan fan bo'yicha egallagan bilimlarini tahlil qilish to'plangan tarixiy tajribani ilmiy va pedagogik amaliyotda samarali qo'llash ***malakalariga ega bo'lishikerak.***
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • *munozara,* • *o'z-o'zini nazorat.*

	• "Aqliy hujum", • "Muammo"; • Krossvord • Annogrammalar • Ko'chma dars mashg'ulotlari
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy nazorat shakllari, hamda mustaqil ta'limda berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

	Asosiy adabiyotlar
A1.	1. Shirinov A.Q. Davlat boshqaruvi asoslari. –T.: Lesson press, 2023. 354 b 2. Jumayev R.Z., Yovqochev Sh. Siyosiy texnologiyalar. - T.: TDSHU, 2018. – 232 b. 3. Jumayev R.Z. va boshq. Siyosiy tahlil. O'quv qo'llanma. -T.: TDSHU, 2020 — 148b. 4. Qirg'izboyev M. Siyosatshunoslik. O'quv qo'llanma. ADU. —T:, Yangi asravlodi, 2013.
	Tavsiya qilinadigan qo'shimcha adabiyotlar
Q1.	O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. - T.: O'zbekiston, 2020.
Q2.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. — T.: "O'zbekiston", 2017. — 488 b.
Q3.	Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild. — T.: "O'zbekiston", 2017. - 592 b.
Q4.	Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. T.: "O'zbekiston", 2018. - 508 b.
Q5.	Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug' xalqining ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild- T.: "O'zbekiston", 2019. - 400 b.
Q6.	Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-jild - T.: "O'zbekiston", 2020. - 452 b.
Q7.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston Strategiyasi. — T.: "O'zbekiston", 2021.
	Axborot manbalari:
A1	www.prezident.uz – O'zbekistonRespublikasiPrezidentiningrasmiyveb-sayti
A2	www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.
A3	www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
A4	www.ziyonet.uz - Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi Ta'lim portali
8.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O'quv uslubiy Kengashining 2024 yil "___" ________dagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
9.	**Fan/modul uchun mas'ul:**

	Sattoriv M. – Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Psixologiya va ijtimoiy siyosiy fanlar fakulteti, "Falsafa va milliy g'oya" kafedrasi dotsenti
10.	**Taqrizchilar:** - Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Psixologiya va ijtimoiy siyosiy fanlar fakulteti, "Falsafa va milliy g'oya" kafedrasi professori (ichki) G.Sultonova Samarqand Davlat chet tillar instituti, Ijtimoiy fanlar professori (tashqi) R.Komilov

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida

Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais – M.Normamatova ________

Falsafa va milliy g'oya kafedra mudiri — **prof. A.Samadov**

Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti dekani — **prof. A.Q. Aymatov**

SamDU o'quv ishlari bo'yicha prorektor — **prof. A.Soleev**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI O'QUV USLUBIY BOSHQARMA

PSIXOLOGIYA VA IJTIMOIY-SIYOSIY FANLAR FAKULTETI

“Falsafa va milliy g‘oya” kafedrasida o‘tiladigan “Davlat boshqaruvi” fanidan tuzilgan fan dasturiga

TAQRIZ

“Davlat boshqaruvi” fan dasturida talabalarda qadimgi dunyodan hozirgi davrgacha evolyusiyaviy tarzda rivojlanayotgan siyosat, unga doir asosiy konsepsiyalar bilan tanishtirish ochib berilgan.

Fan dasturida fanning vazifasi – jahon siyosiy fikrining paydo bo‘lishi va rivojlanishi bosqichlari ya’ni: qadimgi dunyoning turli mintaqalarida siyosiy fikrning kelib chiqishi va rivojlanishi; o‘rta asrlar va uyg‘onish davridagi siyosiy tafakkur rivojlanishining asosiy yo‘nalishlarini, buyuk mutafakkirlarning qarashlarini yoritish; yangi zamondagi siyosiy ta’limotlarning ijtimoiy hodisalarni bilishdagi o‘rni, roli va ahamiyatini tushuntirish; eng yangi zamondagi siyosiy qarashlar, maktablar qaror topishi va rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari, ularning o‘ziga xos xususiyatlarini ochib berilgan.

Talabalarning istiqbolda davlat va siyosat sohalarida tadqiqotlarni rivojlantirish va umumjahon siyosiy tamoyillarini baholay olish qobiliyatini egallashi uchun jahon siyosiy ta’limotini rivojlanishiga hissa qo‘shgan mutafakkirlarning vakillari tomonidan ishlab chiqilgan siyosatga oid nazariyalarni mustaqil ravishda tahlil etish ko‘nikmalarini shakllantirish; talabalarni fanni rivojlantirishga oid tahlil qilish va tizimli yondashuvga o‘rgatish.tafakkur tarzining ko’rinishlari, ularning dolzarb muammolari va ilmiy tafakkur tarzining mohiyati xususida chuqur bilim olish, hamda ularda o’z-o’zini anglash va to’g’ri fikrlash mahorati, ko’nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat. Yaratilgan fan dasturi oliy ta’lim tizimida bakalavr bosqichi talabalari uchun o‘tilagan “Davlat boshqaruvi” fanining mazmuni va o‘tilishi tartibini, talabalar tomonidan o‘zlashtirilishi lozim bo‘lgan bilim hamda ko‘nikmalar hajmini belgilab beradigan rasmiy pedagogik hujjat hisoblanadi.

“Davlat boshqaruvi” fanidan tayyorlangan fan dasturi mazmunan va tuzilishi jihatidan OTM fan dasturlariga qo‘yilgan talablarga javob beradi deb hisoblayman va uni barcha ta’lim yo‘nalishlari talabalari uchun ta’lim jarayonida foydalanishga tavsiya etaman.

“Falsafa va milliy g‘oya” kafedrasi professori **G.Sultonova**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Psixologiya va ijtimoiy siyosiy fanlar fakulteti, “Falsafa va milliy g‘oya” kafedrasining “Davlat boshqaruvi” faniga tayyorlangan fan dasturiga

TAQRIZ

“Davlat boshqaruvi” fan dasturida talabalarda qadimgi dunyodan hozirgi davrgacha evolyusiyaviy tarzda rivojlanayotgan siyosat, unga doir asosiy konsepsiyalar bilan tanishtirish ochib berilgan.

Fan dasturida fanning vazifasi – jahon siyosiy fikrining paydo bo‘lishi va rivojlanishi bosqichlari ya’ni: qadimgi dunyoning turli mintaqalarida siyosiy fikrning kelib chiqishi va rivojlanishi; o‘rta asrlar va uyg‘onish davridagi siyosiy tafakkur rivojlanishining asosiy yo‘nalishlarini, buyuk mutafakkirlarning qarashlarini yoritish; yangi zamondagi siyosiy ta’limotlarning ijtimoiy hodisalarni bilishdagi o‘rni, roli va ahamiyatini tushuntirish; eng yangi zamondagi siyosiy qarashlar, maktablar qaror topishi va rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari, ularning o‘ziga xos xususiyatlarini ochib berilgan.

Talabalarning istiqbolda davlat va siyosat sohalarida tadqiqotlarni rivojlantirish va umumjahon siyosiy tamoyillarini baholay olish qobiliyatini egallashi uchun jahon siyosiy ta’limotini rivojlanishiga hissa qo‘shgan mutafakkirlarning vakillari tomonidan ishlab chiqilgan siyosatga oid nazariyalarni mustaqil ravishda tahlil etish ko‘nikmalarini shakllantirish; talabalarni fanni rivojlantirishga oid tahlil qilish va tizimli yondashuvga o‘rgatish.tafakkur tarzining ko’rinishlari, ularning dolzarb muammolari va ilmiy tafakkur tarzining mohiyati xususida chuqur bilim olish, hamda ularda o’z-o’zini anglash va to’g’ri fikrlash mahorati, ko’nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat.

“Davlat boshqaruvi” fanidan tayyorlangan fan dasturi mazmunan va tuzilishi jihatidan OTM fan dasturlariga qo‘yilgan talablarga javob beradi deb hisoblayman va uni barcha ta’lim yo‘nalishlari talabalari uchun ta’lim jarayonida foydalanishga tavsiya etaman.

R.R. Komilov